

In 2001 werd het Stedelijk Museum in de gelegenheid gesteld uit een belangrijke privé-collectie een groep topstukken te verwerven. Het gaat om Italiaans glaswerk uit de periode 1940-1975 (en één Scandinavisch werk: een vaas van Tapio Wirkkala), in totaal 16 kunstvoorwerpen, bijeengebracht door de kunstenaar Tomas Rajlich. De Vereniging Rembrandt heeft de aankoop van twee werken gesubsidieerd: een vaas van Fulvio Bianconi uit 1950 en een van Alfredo Barbini uit 1962.

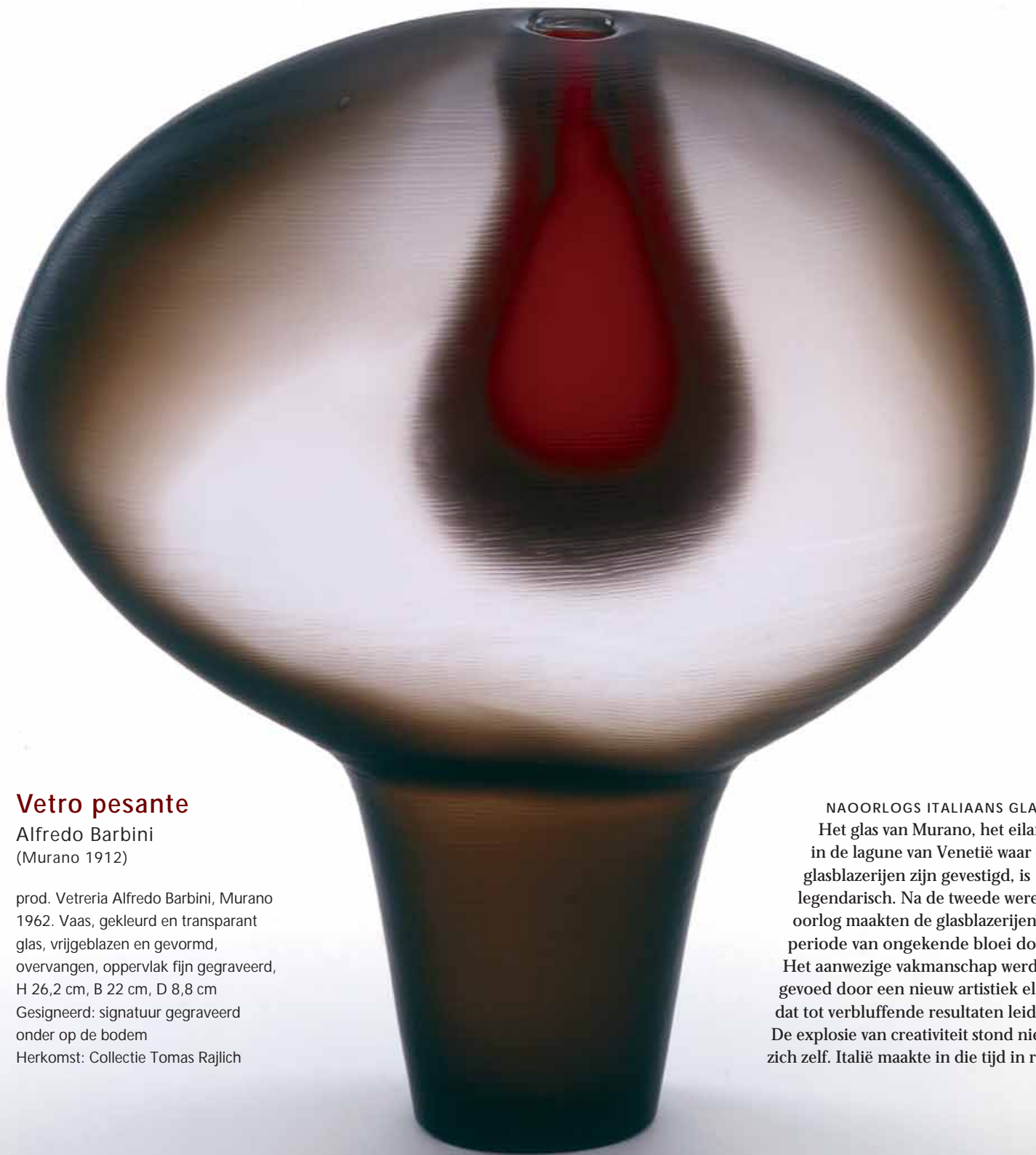

Macchie

Fulvio Bianconi
(Padua 1916-1996 Milaan)

Stedelijk
Museum
Amsterdam

prod. Venini & C., Murano
1950. Vaas, transparant en
gekleurd glas, vrijgeblazen met
ingesloten abstracte vormen,
H 27 cm, Ø 20 cm
Gemerkt: zuurgestempeld onder op
de bodem: venini murano ITALIA
Herkomst: Collectie Tomas Rajlich

Vetro pesante

Alfredo Barbini
(Murano 1912)

prod. Vetreria Alfredo Barbini, Murano
1962. Vaas, gekleurd en transparant
glas, vrijgeblazen en gevormd,
overvragen, oppervlak fijn gegraveerd,
H 26,2 cm, B 22 cm, D 8,8 cm
Gesigneerd: signatuur gegraveerd
onder op de bodem
Herkomst: Collectie Tomas Rajlich

NAOORLOGS ITALIAANS GLAS
Het glas van Murano, het eiland
in de lagune van Venetië waar de
glasblazerijen zijn gevestigd, is
legendarisch. Na de tweede wereld-
oorlog maakten de glasblazerijen een
periode van ongekende bloei door.
Het aanwezige vakmanschap werd
gevoed door een nieuw artistiek elan
dat tot verbluffende resultaten leidde.
De explosie van creativiteit stond niet op
zich zelf. Italië maakte in die tijd in rap

Aankopen uit de collectie Tomas Rajlich. Links: twee schalen van Carlo Scarpa, ontworpen in 1940 en 1942, en vier vazen van Fulvio Bianconi uit 1950-1951, alle voor Venini & C., Murano. Rechts: twee vazen van Alfredo Barbini voor zijn eigen glasblazerij, beide uit 1962, en twee werken uit de serie 'Oriente' van Dino Martens/Vetri Decorativi Rag. Aureliano Toso, Murano uit 1952.

tempo een tweede renaissance door en trok internationaal de aandacht met beeldende kunst, design en filmkunst.

De vernieuwing van de glaskunst werd geleid door de Milanese advocaat Paolo Venini (1895-1959). Hij maakte deel uit van een progressieve groep jonge architecten en ontwerpers, werkzaam in Milaan, en was aangesloten bij de groep Il Labirinto, opgericht in 1923 door de vermaarde architect/ontwerper Gio Ponti. Ponti zou enkele jaren later het nog steeds invloedrijke tijdschrift *Domus* oprichten en heeft kort na de oorlog voor het bedrijf van zijn vriend enkele ontwerpen gemaakt. Een ranke karaf met een kogelronde stop, gemaakt van ragfijn filigreinglas in blauw en paars maakt deel uit van de aankoop.

Al in de jaren dertig haalde Venini belangrijke ontwerpers naar Murano, zoals de architect Carlo Scarpa (1906-1978). Deze ontwierp voor Venini & C. opzienbarende collecties: heldere, elementaire vormen die aansluiten bij het nieuwe internationale vocabulaire van het Modernisme en het Functionalisme. De vormen zijn voorzien van experimentele decoraties en oppervlaktebewerkingen zoals de *battuto*-techniek (*battuto* = gehamerd). De collectie van het Stedelijk Museum is verrijkt met twee werken van Scarpa: een grote groene schaal in de *battuto*-techniek, ontworpen in 1940 doch later uitgevoerd, en een zeldzame schaal uit 1942 die versierd is met glasapplicaties. De schaal heeft in het midden een compositie van twee abstracte ronde vormen, als schaduwen van appels. De ene van diep smaragdgroen glas valt net over

de andere van een stralend wijnrood, eenvoudig doch geraffineerd en een fraai contrast vormend met de goudgele glans van de lusterlaag die op het schaalje is aangebracht. Het moderne, abstracte karakter van dit werk steekt af met wat gangbaar was in die tijd en is een bewijs van Scarpa's meesterschap en Venini's kwaliteiten als artistiek leider.

BIANCONI EN BARBINI

Met het aantrekken van Fulvio Bianconi (1915-1996) haalde Paolo Venini een tweede groot talent binnen. Bianconi was opgeleid als graficus, illustrator en tekenaar en was dus net als Scarpa een outsider. Ook zijn glasontwerpen verraden een grote vrijheid ten opzichte van de bestaande conventies. Zijn eerste ontwerpen waren een sensatie op de Biënnale van Venetië in 1948. Zijn beroemdste ontwerp is de *Fazzoletto* (zakdoek), een even vernuftige als speelse tulpvormige vaas met verticale plooiën van kleurloos glas met witte glasdraden. Verschillende oude Venetiaanse technieken waarin met dunne glasdraden ingewikkelde patronen worden gemaakt, zijn er in toegepast. De samenwerking tussen Bianconi en Venini is buitengewoon succesvol geweest en heeft de firma Venini & C. wereldberoemd gemaakt. Maar liefst zeven stukken van Bianconi zijn met de verwerving van de collectie Rajlich in bezit gekomen van het Stedelijk Museum. Daaronder een model uit zijn beroemde serie *Pezzato*, ontworpen in 1951, en tot 1969 in productie ge-

bleven vanwege het grote succes ervan. De *Pezzato* vazen zijn zoals de naam al zegt (*pezzato* = stukje) gemaakt van aan elkaar gesmolten stukjes kleurig glas. Onbetwist hoogtepunt in het oeuvre van Bianconi is de vaas uit de serie *a macchie* (*macchia* = vlek) uit 1950. Bianconi toont zich daarin schatplichtig aan de moderne schilderkunst. De vaas heeft een kloek formaat en een dikke wand waarin optimaal gebruik is gemaakt van de eigenschappen van glas. De gedurfde monumentale, ingesloten vormen – vloeiend en organisch – in paarszwart en aquamarijn spelen een subtiel spel met de transparantie van de wand. In 1951 werd de serie op de Triënnale van Milaan tentoongesteld en een jaar later op de Biënnale van Venetië.

Scarpa en Bianconi waren niet de enigen die in de jaren vijftig voor eclatante successen zorgden. Ook Ercole Barovier (1889-1974) en Dino Martens (1894-1970) – beiden al voor de oorlog actief – worden gerekend tot de vernieuwers van het Venetiaanse glas, evenals Alfredo Barbini (1912). In tegenstelling tot Scarpa en Bianconi was Barbini geboren en getogen in Murano. Hij begon zijn carrière op jonge leeftijd, werkte bij verschillende glasblazerijen en ontwikkelde zich al snel tot meester-glasblazer. In 1950 richtte hij zijn eigen bedrijf op. Hij excelleerde in het modelleren van figuurstukken uit heet glas en zijn serie *vetri pesanti* (letterlijk: zwaar glas) uit de jaren zestig getuigt van het vakmanschap dat hij daarin wist op te bouwen. De door het museum verworven knotsvormige vaas met zijn rode kern heeft een oppervlak dat

versierd is met fijne gravure, *inciso* geheten, en werd met een voetloze versie op de 31ste Biënnale in 1962 geëxposeerd. Opvallend is de sculpturale kwaliteit van dit ontwerp, het object werkt als een teken: eigenschappen die de vormgeving van de jaren zestig inluiden.

GLAS IN HET STEDELIJK MUSEUM

De aankoop van de collectie Rajlich brengt de bestaande museumcollectie op dit gebied in één keer op peil. De eerste aankopen van modern Italiaanse glas dateren al uit de jaren dertig van de vorige eeuw toen in Murano een nieuwe wind ging waaien. In 1931 vond de tentoonstelling *moderne italiaansche kunstnijverheid, glaswerk, aardewerk, kant* in het Stedelijk Museum plaats. De samenstelling was verzorgd door een Italiaans comité. De tentoonstelling diende enerzijds de promotie van de Italiaanse kunst, anderzijds onderstreepte deze de artistieke aspiraties van het land van de Duce. Opmerkelijk is dat de catalogus en het affiche werden ontworpen door Willem Sandberg, die toen nog niet aan het Stedelijk Museum was verbonden. In de sectie van het glaswerk stond het vernieuwende karakter van de Venetiaanse glaskunst centraal. Zo waren de moderne creaties van de net opgerichte firma Venini & C. te zien, vervaardigd door Napoleone Martinuzzi. In stijl sluit het werk van Martinuzzi aan bij

De door Willem Sandberg ontworpen omslag van de catalogus *tentoonstelling van moderne italiaansche kunstnijverheid, glaswerk, aardewerk, kant*, Amsterdam (Stedelijk Museum) 1931
 STEDELIJK MUSEUM,
 AMSTERDAM

Vaas, Ercole Barovier
(Murano 1889-1974
Murano) prod. Ferro Toso
Barovier Vetriere Artistiche
riunite S.A., Murano 1937.
Transparant glas en
gekleurd glaspoeder,
vrijgeblazen en gevormd,
H 37 cm, B 28,5 cm
Gemerkt: blindstempel
firmanaam onder op de
bodem: ars FTB Murano
STEDELIJK MUSEUM,
AMSTERDAM
(AANGEKOCHT IN 1937)

de toen en vogue zijnde Art Déco. Met bijzonder fraaie glasplastieken, eveneens aansluitend bij de internationale Art Déco-stijl, kwam de firma Ferro Toso – S.A.L.I.R. Een tafelstuk van een springende gazelle naar ontwerp van Guido Balsamo Stella (1882-1942) is vermoedelijk na de tentoonstelling in het Stedelijk in particulier Nederlands bezit geraakt en enkele jaren later aan het Stedelijk geschonken. Het tafelstuk is een hoogtepunt van de Italiaanse glaskunst uit de jaren dertig. Is dit bijzondere bezit al weinig bekend, het zelfde geldt voor een grote vaas van lichtblauw glas met deksel waarop twee figuurtjes van gemodelleerd glas de bekroning vormen: Actaeon die door een hond wordt besprongen. Het is een vroeg ontwerp van Flavio Poli (1900-1984) voor de glasblazerij Libero Vitali-Murano – I.V.A.M uit 1930. Dit werk is rechtstreeks aangekocht uit de tentoonstelling van 1931. In 1937 werd een derde voorbeeld van de herlevende Venetiaanse glaskunst aan de jonge collectie kunstnijverheid van het museum toegevoegd: een zware vaas van Ercole Barovier (1889-

1974). Deze vaas werd via Willem Sandberg in 1937 gekocht op de *Exposition Internationale des Arts et Techniques dans la vie moderne* in Parijs. Sandbergs activiteiten in de jaren dertig ten behoeve van het museum waarvan hij later directeur zou worden, zijn de voorbode van de ambities waarmee hij na de tweede wereldoorlog het beleid van het Stedelijk Museum ter hand heeft genomen. ♦

Marjan Boot

Literatuur:

Tent. cat. *Tentoonstelling van Moderne Italiaansche Kunstnijverheid. Glaswerk, aardewerk, kant*, Amsterdam (Stedelijk Museum) 1931

Marina Barovier e.a., *Il vetro di Murano alle Biennali 1895-1972*, Milaan 1995

Marc Heiremans, *Art Glass from Murano/Glas-Kunst aus Murano 1910-1970*, Stuttgart 1996

Helmut Ricke en Eva Schmidt (hrsg.), *Italienisches Glas. Murano - Mailand 1930-1970. Die Sammlung der Steinberg Foundation*, München - New York 1996

Zie ook: M. Boot, 'Modern Italiaans glas', in *Bulletin Stedelijk Museum* (2002) 3, pp. 14-15 en in het *Jaarboek Stedelijk Museum 2001*, Amsterdam 2002